Bizonyításfelvétel

Belgija

1 A bizonyítási teher

1.1 Melyek a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok?

A belga jogrendszer megkülönbözteti a polgári jogot és a kereskedelmi jogot. A kereskedelmi jog a kereskedőkre alkalmazandó specifikus jog, a polgári jog pedig az általános jog.

A polgári jogi bizonyítás szabályai a polgári törvénykönyv (*Code civil*/*Burgerlijk Wetboek*) 1315. és azt követő cikkeiben találhatók. A bizonyítás szabályai zárt rendszert alkotnak, amelyben szigorúan szabályozzák a bizonyítási eszközöket (a részletekért lásd az 5a. kérdést).

A kereskedelmi jogi bizonyítás szabályai a kereskedelmi törvénykönyv (*Code de commerce*/*Wetboek van Koophandel*) 25. és azt követő cikkeiben találhatók. A szabályozás legfontosabb jellegzetessége a rendszer nyitottsága és a bizonyítási eszközökre vonatkozó relatív szabadság kereskedelmi ügyekben. A kereskedelmi törvénykönyv 25. cikke kimondja: „A polgári jogban megengedett bizonyítási eszközökön túl a kereskedelmi kötelezettségek tanúkkal is bizonyíthatók minden olyan esetben, amikor a bíróság engedélyezi, eltekintve a különleges esetekben előírt kivételektől. Az adásvétel bizonyítása befogadott számlával is történhet, a kereskedelmi jog értelmében elfogadható más bizonyítási eszközök sérelme nélkül.”

A polgári és kereskedelmi ügyekben történő bizonyítás eljárási és technikai vonatkozásait a bíróságokról szóló törvénykönyv (*Code judiciaire*/*Gerechtelijk Wetboek*) 870. és azt követő cikkei szabályozzák. A bíróságokról szóló törvénykönyv 876. cikke előírja, hogy a bíróság az adott jogvitára alkalmazandó bizonyítási szabályok alapján köteles meghozni a határozatát. A jogvita lehet polgári vagy kereskedelmi.

A valamely tényre, feltételezésre vagy állításra vonatkozó bizonyítékot az arra hivatkozó fél köteles benyújtani. A kötelezettség teljesítését kérő fél köteles bizonyítani a kötelezettség fennállását. Ezzel szemben a valamely kötelezettség alóli mentesítést követelő fél köteles bizonyítani a fizetés megtörténtét vagy a kötelezettség alóli mentesülést biztosító egyéb tényt (a polgári törvénykönyv 1315. cikke). A jogi eljárások során minden félnek bizonyítania kell az általa előterjesztett tényeket (a bíróságokról szóló törvénykönyv 870. cikke: *„actori incumbit probatio”*). Ezt követően az ellenérdekű fél feladata a tények bizonyító erejének megcáfolása, amennyiben ez lehetséges és megengedett.

1.2 Vannak-e olyan szabályok, amelyek bizonyos tények tekintetében mentesítenek a bizonyítási teher alól? Milyen esetekben? Lehetséges-e egy konkrét jogi vélelmet bizonyítással megdönteni?

Amennyiben közrendi vagy nemzetbiztonsági szempontok miatt nem emelnek ellene kifogást, valamennyi tény bizonyítása megengedett. A bizonyítékok eljárások során történő benyújtásának jogára vonatkozóan ugyanakkor létezik három korlátozás. Egyrészt a bizonyítandó ténynek az ügyre kell vonatkoznia. Másrészt a bizonyítandó ténynek meggyőzőnek kell lennie, azaz hozzá kell járulnia ahhoz, hogy meggyőzze a bíróságot a meghozandó határozatról. Harmadrészt a bizonyítéknak jogi szempontból elfogadhatónak kell lennie: a magánélet, a szakmai titoktartás és a levéltitok például nem sérthető meg.

A vélelmeket az ellenérdekű fél általában megdöntheti. Kizárólag a megdönthetetlen vélelmek (*„juris et de jure”*) nem vitathatók, és az ezek megdöntésére szolgáló bizonyíték benyújtása is jogellenes. A megdönthető vélelmek (*„juris tantum”*) ellenkező bizonyítékkal vitathatók: az ilyen esetben elfogadható bizonyítási eszközöket a polgári jog szabályozza, a kereskedelmi jog azonban nem.

1.3 Milyen mértékben kell a bíróságnak meggyőződnie valamely tényről ahhoz, hogy ítéletét e tény fennállására alapozza?

A felek által előterjesztett bizonyítékoknak, azok értéke és hitelessége eredményeként meg kell győzniük a bíróságot. Ha a bíróság arra a következtetésre jut, hogy a beterjesztett bizonyíték elősegítheti a jogvita rendezését, és hitelt érdemlően utal az igazságra az ügyben, akkor bizonyító erejűnek tekinti. A beterjesztett bizonyíték csak akkor tekinthető megfelelő bizonyítéknak, ha a bíróság bizonyító erőt tulajdonít neki.

A bizonyító erő (*valeur probante*/*bewijswaarde*) némiképpen szubjektív, míg a tényleges bizonyíték (*force probante*/*bewijskracht*) szigorúan objektív. A tényleges bizonyítékként történő elfogadás a bizonyíték esetében megkövetelt megbízhatóságtól függ. A bizonyíték kizárólag akkor minősül jogilag is bizonyítéknak, ha megfelelően megbízható, mivel a bíróság ebben az esetben nem rendelkezik mérlegelési jogkörrel. Ilyen például az okirati bizonyíték. Ha a bíróság egy jogszerűen megszerzett irat tartalmát annak szövegével ellentétesen értelmezi, megsérti az okirat bizonyítéki jogállását. A pervesztes fél felülvizsgálati jogalapként hivatkozhat erre a Semmítőszék (*Cour de cassation*/*Hof van Cassatie*) előtt.

2 A bizonyításfelvétel

2.1 A bizonyításfelvétel minden esetben valamelyik fél kérelmére történik, vagy bizonyos esetekben a bíró maga is kezdeményezheti azt?

A félnek tudnia kell bizonyítani az állítását. Bizonyos esetekben a bíróság utasíthatja a felet valamely konkrét bizonyítási eszköz alkalmazására, mint például a hivatalosan előírt eskü esetében (a polgári törvénykönyv 1366. cikke). A bíróság szigorú feltételek mellett kötelezheti a felet eskü alatti vallomástételre, akár azért, mert a jogvita rendezése ettől függ, akár egyszerűen azért, hogy meghatározza a megítélendő összeget.

A bíróság meghallgathatja a feleket, és elrendelheti tanúk meghallgatását, kivéve, ha ezt a törvény tiltja (a bíróságokról szóló törvénykönyv 916. cikke). Bizonyos tények megállapítása vagy műszaki szakvélemény céljából szakértői jelentés készítését is elrendelheti (a bíróságokról szóló törvénykönyv 962. cikke).

2.2 Ha a bíróság helyt ad a fél bizonyításfelvételre vonatkozó kérelmének, mik a következő lépések?

Bizonyításfelvételre vonatkozó kérelmet valamelyik fél terjeszthet elő az eljárás során, elsődleges kérelem vagy másodlagos kérelem formájában. A bíróság az erre vonatkozó, indokolással ellátott határozatában helyt adhat a kérelemnek, vagy elutasíthatja azt.

Amennyiben valamely okiratot kell megvizsgálni (a bíróságokról szóló törvénykönyv 883. cikke), vagy arra hivatkoznak, hogy valamely okirat hamis (a bíróságokról szóló törvénykönyv 895. cikke), a bíróság arra kötelezi a feleket, hogy jelenjenek meg előtte, jogi képviselőikkel vagy azok nélkül, valamint hogy összehasonlítás céljából nyújtsanak be minden dokumentumot és iratot, illetve az állítólagosan hamis okiratot. A bíróság azonnal eljárhat az ügyben, vagy elrendelheti a dokumentum letételét a bíróság hivatalánál, majd saját maga elrendelhet vizsgálati intézkedéseket, vagy szakértőkkel végeztetheti el azokat. A bíróság végül döntést hoz az okiratok vizsgálata vagy a hamisításra vonatkozó állítás tekintetében.

Ha a fél felajánlja, hogy egy vagy több tanún keresztül szolgáltat bizonyítékot, a bíróság engedélyezheti a bizonyíték benyújtását, ha az elfogadható (a bíróságokról szóló törvénykönyv 915. cikke). Ha a törvény nem tiltja, a bíróság elrendelheti a tanúk meghallgatását. A bírósági tisztviselő legalább 8 nappal a meghallgatásuk előtt beidézi a tanúkat. A tanúk kötelesek esküt tenni, majd a bíró egyenként meghallgatja őket. A bíró saját kezdeményezésére vagy valamelyik fél kérésére kérdéseket tehet fel a tanúnak. A tanúvallomást írásba foglalják, felolvassák, kijavítják, és szükség esetén kiegészítik, majd lezárják a tanú meghallgatását.

A bíróság a jogvita rendezése vagy megelőzése érdekében szakértői jelentést rendelhet el. A szakértői jelentés kizárólag ténymegállapításokra és műszaki szakvéleményre terjedhet ki (a bíróságokról szóló törvénykönyv 962. cikke). A szakértő a bíróság felügyelete alatt végzi a munkáját. A felek a szakértő rendelkezésére bocsátanak minden szükséges iratot, és teljesítik a szakértő észszerű kéréseit. A jelentést a bírósági végzésben meghatározott határidőn belül kell benyújtani. Ha a bíróság meggyőződése ellentétes a szakértői jelentéssel, nem köteles követni azt.
A bíróság hivatalból vagy a felek kérelmére helyszíni szemlét rendelhet el (a bíróságokról szóló törvénykönyv 1007. cikke). A szemlét, amely a felek részvételével vagy anélkül folyhat, az azt elrendelő bíró vagy pedig az e célra hivatalosan kirendelt személy folytatja le. Minden cselekményről és megállapításról hivatalos jegyzőkönyvet készítenek, amelyet kézbesítenek a feleknek.

2.3 Mely esetben utasíthatja el a bíróság a fél bizonyításfelvételre irányuló kérelmét?

A bíróság nem köteles helyt adni a fél bizonyításfelvételre irányuló kérelmének. Ha azonban a bíróságot más igazságügyi hatóság hívja fel vizsgálati intézkedés megtételére, akkor azt köteles teljesíteni (a bíróságokról szóló törvénykönyv 873. cikke).

2.4 Milyen bizonyítási eszközök léteznek?

A rendes polgári jogban ötféle bizonyítási eszköz létezik: okirati bizonyíték, tanúvallomás, vélelem, a felek nyilatkozata és az eskü alatt tett nyilatkozat (a polgári törvénykönyv 1366. cikke).
Az okirati bizonyíték (a polgári törvénykönyv 1317. cikke) közokirat (*acte authentique*/*authentieke akte*) és magánokirat (*acte sous seing privé*/*onderhandse akte*) formáját öltheti. A közokirat valamely erre felhatalmazott hivatalos személy (például közjegyző vagy anyakönyvvezető) által a jogszabályban előírt formában kiállított okirat, amely a felek között és a harmadik felek felé a benne foglaltak vonatkozásában teljes bizonyító erővel bír. Az összes érintett fél által aláírt és a felek számával megegyező számú példányban elkészített, jóváhagyott magánokirat a felek között teljes bizonyító erővel bír. A 375 euró összeget vagy értéket meghaladó tételekről közokiratot vagy magánokiratot kell készíteni (a polgári törvénykönyv 1341. cikke).
A tanúvallomás (a polgári törvénykönyv 1341. cikke) nem fogadható el, ha ellentétes a hivatalos okirat tartalmával vagy hozzátesz ahhoz. A tanúvallomás azonban elfogadható, ha csak kezdetleges írásbeli bizonyíték áll rendelkezésre, vagy ha nincs lehetőség okirati bizonyíték benyújtására.
A vélelem (a polgári törvénykönyv 1349. cikke) a jogszabály vagy a bíróság által valamely ismert tény alapján egy ismeretlen tényre vonatkozóan levont következtetés. A vélelem nem léphet túl az okiratok tartalmán, de a tanúvallomáshoz hasonlóan *prima facie* bizonyíték lehet, amelyet az írásbeli bizonyíték kiegészít, továbbá helyettesítheti azt az okirati bizonyítékot, amelyet nem lehet előterjeszteni.
A felek bírósági keretek között vagy azon kívül tehetnek nyilatkozatot (a polgári törvénykönyv 1354. cikke). A bírósági keretek között tett nyilatkozat (*aveu judiciaire*/*gerechtelijke bekentenis*) a fél vagy meghatalmazott képviselője által a bíróság előtt tett nyilatkozat, amely a nyilatkozatot tevő személlyel szemben teljes bizonyító erővel bír. A bírósági kereteken kívül tett nyilatkozatra (*aveu extrajudiciaire*/*buitengerechtelijke bekentenis*) ugyanakkor semmilyen formai követelmény nem vonatkozik.
Az egyik fél kérheti, hogy a másik fél tegyen eskü alatt nyilatkozatot (perdöntő eskü *[serment décisoire*/*beslissende eed*]) (a polgári törvénykönyv 1357. cikke), illetve ezt a bíróság is elrendelheti. Perdöntő eskü esetén a nyilatkozat kizárólag az eskü alatti nyilatkozatot tevő személy mellett vagy ellen minősül bizonyítéknak.
Kereskedelmi ügyekben a bizonyítékokra (a kereskedelmi törvénykönyv 25. cikke) nézve nincs szabályozás, de adásvételi szerződések esetében létezik egy különleges bizonyítási eszköz, az elfogadott számla. A kereskedő minden esetben érvényes bizonyítékként használhatja az elfogadott számlát, míg az egyéb írásos dokumentumok csak akkor használhatók fel bizonyítékként, ha az ellenérdekű féltől származnak.

2.5 Milyen módon vehető fel a tanúk vallomása, és különbözik-e ez a szakértő tanúk meghallgatásától? Melyek az írásbeli bizonyítékok és a szakértői jelentések/vélemények benyújtásának szabályai?

A polgári törvénykönyv a tanúvallomást független bizonyítási eszköznek tekinti. Az eljárási és technikai kérdéseket a bíróságokról szóló törvénykönyv szabályozza. A szakértői jelentés mások mellett csak egyike a bizonyítékoknak, és azt a bíróságokról szóló törvénykönyv szabályozza. A felek kérhetik a bíróságtól tanúk beidézését, de nem nevezhetnek ki szakértőket saját indítványukra. Erre csak a bíróság jogosult.
Az okirati bizonyíték bizonyító erővel rendelkezik, és a bíróság köteles tiszteletben tartani annak tartalmát, ugyanez azonban nem vonatkozik a szakértői jelentésekre és véleményekre. Ha a bíróság meggyőződése ellentétes a szakértői jelentéssel vagy véleménnyel, úgy annak megállapításai nem kötik (a bíróságokról szóló törvénykönyv 962. cikke).

2.6 Van-e olyan bizonyítási mód, amely erősebb a többinél?

A szabályozott bizonyítási eszközök között hierarchia áll fenn. A nyilatkozat és az eskü alatt tett nyilatkozat áll ennek csúcsán. Az okirat mindig magasabb bizonyító erejű, mint a tanúvallomás és a vélelem. A közokirat teljes bizonyítóerejű bizonyítéknak minősül a felek között, illetve harmadik felek vonatkozásában, míg az elismert magánokirat csak a felek között minősül teljes bizonyítóerejű bizonyítéknak. A tanúvallomás és a vélelem kizárólag akkor vehető figyelembe, ha az okirati bizonyíték hiányos, vagy ha a bizonyítandó megállapodásra vonatkozóan nem lehetséges okirati bizonyítékot beterjeszteni.

2.7 Van-e kötelezően előírt bizonyítási mód egyes tények bizonyítására?

Az elfogadható bizonyítékok köre attól függően szabályozott vagy nem szabályozott, hogy egy ügy polgári vagy kereskedelmi ügynek minősül-e. A polgári jogban a 375 euró összeget vagy értéket meghaladó tételekről közokiratot vagy magánokiratot kell készíteni (a polgári törvénykönyv 1341. cikke). Kizárólag az ilyen okiratok fogadhatók el bizonyítékként, a tanúvallomás és a vélelem nem. Kereskedelmi ügyekben azonban a tanúvallomás és a vélelem elfogadható bizonyítékként, és ellentmondhat az okiratok tartalmának, vagy kiegészítheti azt.

2.8 Kötelezi-e a jog a tanúkat a vallomástételre?

A tanúk meghallgatása a felek kérésére történik vagy a bíróság rendeli el hivatalból (a bíróságokról szóló törvénykönyv 915. és 916. cikke).
A tanúk megjelenését a bíróságokról szóló törvénykönyv 923. és azt követő cikkei szabályozzák.

2.9 Milyen esetben tagadhatják meg a vallomástételt?

Ha olyan tanút idéznek be, aki azt állítja, hogy jogszerű indok alapján mentesül a vallomástétel alól, ezt a bíróság elbírálja. Ilyen jogszerű indok lehet például az, hogy a tanút szakmai titoktartási kötelezettség terheli (a bíróságokról szóló törvénykönyv 929. cikke).

2.10 Alkalmazható-e szankció a tanúskodást megtagadó személlyel szemben, illetőleg a személy kényszeríthető-e a vallomástételre?

A tanúként beidézett személy köteles megjelenni a bíróság előtt. Ha a tanú nem jelenik meg, a bíróság valamelyik fél kérelmére bírósági végrehajtó (*huissier de justice*/*gerechtsdeurwaarder*) által kézbesített okirattal beidézheti (a bíróságokról szóló törvénykönyv 925. cikke). A tanúként beidézett, de meg nem jelent személy pénzbüntetéssel sújtható (a bíróságokról szóló törvénykönyv 926. cikke).

2.11 Van-e olyan személy, akitől nem szerezhető be tanúvallomás?

A tanúvallomás érvénytelen, ha olyan személy teszi, aki jogi értelemben nem képes a tanúvallomásra (a bíróságokról szóló törvénykönyv 961. cikkének (1) bekezdése).
A 15 év alatti kiskorúak nem hallgathatók ki eskü alatt. Az általuk tett nyilatkozatok kizárólag tájékozódás céljára használhatók fel (a bíróságokról szóló törvénykönyv 931. cikkének első bekezdése).
A kiskorúaknak joguk van a meghallgatáshoz a bíróság előtt a szülői felügyeletet, az elhelyezést, valamint a láthatási jogokat érintő ügyekben. Amennyiben a bíróság a kiskorú meghallgatása mellett dönt, az megtagadhatja a nyilatkozattételt (a bíróságokról szóló törvénykönyv 1004/1. cikke).

A gyermekek és az egyéb leszármazottak nem hallgathatók meg olyan ügyekben, amelyekben a szülők vagy egyéb felmenők érdekei ellentétesek (a bíróságokról szóló törvénykönyv 931. cikkének második bekezdése).

2.12 Mi a bíró és a felek szerepe a tanú kihallgatásában? Milyen feltételekkel tehető tanúvallomás videokonferencia útján vagy egyéb technikai eszközök segítségével?

A felek nem szakíthatják félbe a tanúvallomást, és nem intézhetnek közvetlenül kérdéseket a tanúhoz, minden esetben a bíróhoz kell fordulniuk (a bíróságokról szóló törvénykönyv 936. cikke). A bíróság hivatalból vagy valamelyik fél kérelmére bármely kérdést feltehet a tanúnak, amely egyértelművé teheti vagy kiegészítheti a tanúvallomást (a bíróságokról szóló törvénykönyv 938. cikke).

A közvetett tanúvallomás elfogadható: semmilyen jogszabály vagy alapelv nem tiltja. A bíróságokról szóló törvénykönyv 924. cikke emellett lehetővé teszi a bíróság számára, hogy amennyiben a tanú igazolni tudja, hogy nem képes személyesen megjelenni, úgy döntsön, hogy a tanú tartózkodási helyén kerül sor a tanúvallomásra.

3 A bizonyítékok értékelése

3.1 Ha az egyik fél nem jogszerűen szerezte be a bizonyítékokat, vonatkozik-e valamilyen korlátozás a bíróságra az ítélethozatallal kapcsolatban?

A nem jogszerűen szerzett bizonyíték nem használható fel az eljárás során. Határozatának meghozatalakor a bíróság tehát köteles figyelmen kívül hagyni az ilyen bizonyítékot. Ha a bizonyíték megszerzése során megsértették a magánélethez való jogot, illetve a szakmai titoktartást vagy a levéltitkot, a bizonyíték jogellenes és nem fogadható el.

3.2 Ha félként veszek részt az ügyben, bizonyítéknak számít-e a nyilatkozatom?

A valamely féltől származó írásos dokumentumok nem használhatók fel bizonyítékként e fél javára. A kereskedelmi jogban ugyanakkor elfogadható érvényes bizonyítékként a valamely kereskedelmi ügyletre vonatkozó, a kereskedő által kibocsátott és a vásárló által elfogadott számla, amelyet a kereskedő mutat be a releváns tények bizonyítása érdekében. A megfelelően vezetett számviteli könyveket a bíróság elfogadhatja a kereskedők egymás közti ügyleteinek bizonyítására.

A bírósági keretek között tett nyilatkozat a fél vagy meghatalmazott képviselője által a bíróság előtt tett nyilatkozat, amely a nyilatkozatot tevő személlyel szemben teljes bizonyító erővel bír.

Utolsó frissítés: 29/10/2019

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.